

Vergaderjaar 2007–2008

21 501-32

Landbouw- en Visserijraad

29 675

Zee- en kustvisserij

Nr. 293

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 14 juli 2008

Binnen de vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit¹ heeft een aantal fracties vragen en opmerkingen aan de minister van LNV over de Landbouw- en Visserijraad van 15 juli 2008. Hierbij zijn de volgende brieven van de minister betrokken:

- de brief van 7 juli 2008 over de geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad van 15 juli 2008 (21 501-32, nr. 292)
- de brief van 3 juli 2008 met het verslag van de Landbouw- en Visserijraad van 23 en 24 juni 2008 (21 501-32, nr. 289)
- de brief van 2 juli 2008 over maatregelen Noordzeevisserij (29 675, nr. 47).

De minister heeft de vragen beantwoord bij brief van 11 juli 2008. Vragen en antwoorden zijn hieronder afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Schreijer-Pierik

De adjunct-griffier van de commissie,
Kok

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), ondervoorzitter, Schreijer-Pierik (CDA), voorzitter, Atsma (CDA), Van Gent (GL), Poppe (SP), Waalkens (PvdA), Snijder-Hazelhoff (VVD), Jager (CDA), Ormel (CDA), Koopmans (CDA), Van der Ham (D66), Van Velzen (SP), De Krom (VVD), Samsom (PvdA), Van Dijken (PvdA), Neppérus (VVD), Jansen (SP), Jacobi (PvdA), Cramer (CU), Koppejan (CDA), Graus (PVV), Vermeij (PvdA), Zijlstra (VVD), Thieme (PvdD) en Polderman (SP).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Mastwijk (CDA), Ten Hoopen (CDA), Duyvendak (GL), Luijben (SP), Tang (PvdA), Bokestijn (VVD), Bilder (CDA), Biskop (CDA), Vacature (CDA), Koşer Kaya (D66), Van Leeuwen (SP), Dezentjé Hamming-Bluemink (VVD), Eijsink (PvdA), Depla (PvdA), Van Baalen (VVD), Kant (SP), Blom (PvdA), Ortega-Martijn (CU), Van Heugten (CDA), Brinkman (PVV), Kuiken (PvdA), Ten Broeke (VVD), Ouweland (PvdD) en Lempens (SP).

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, <i>health check</i>	2
Schoolfruit	7
Toelating genetisch gemodificeerde soja en katoen	8
WTO-onderhandelingen	9
Decontaminatie pluimveevlees	9
Voedselcrisis	10
De economische crisis in de visserijsector	10

VRAGEN EN OPMERKINGEN VAN DE FRACTIES

Inleiding

De leden van de VVD-fractie willen allereerst de minister dank zeggen voor het toezenden van de agenda en de mogelijkheid om daarop te kunnen reageren. Wat betreft de agendapunten willen zij een aantal opmerkingen maken.

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad van 15 juli 2008 en van de brief over de brandstofproblematiek in de visserij en de daarvoor te nemen maatregelen. Alvorens in te gaan op dit laatste punt, de problemen in de visserij, wensen de leden van de ChristenUnie eerst kort in te gaan op enkele andere punten van de raadsagenda.

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) *health check*

De leden van de CDA-fractie geven aan dat ten aanzien van de *health check* de meeste zaken al eens gezegd zijn. Sinds 1 juli 2008 is Frankrijk voorzitter van de Europese Unie (EU). Welke ervaring heeft de minister tot dusverre met het Frans Voorzitterschap opgedaan?

De leden van de PvdA-fractie willen graag de volgende elementen meegeven voor het debat over de *health check*. Op het gebied van de inkomenssteun ziet het kabinet veel aanknopingspunten om tot de in het coalitieakkoord gewenste sterkere koppeling te komen tussen inkomens- toelagen en maatschappelijke waarden. De leden van de PvdA-fractie zijn het hier volmondig mee eens. Dit zou echter wel betekenen dat er meer maatschappelijke eisen worden gesteld aan het ontvangen van inkomens- steun in de vorm van *cross compliance*.

De leden van de PvdA-fractie steunen het voornemen van de Commissie om te komen tot een volledige afbouw van markt- en prijsbeleid. Niet in de laatste plaats om hiermee ontwikkelingslanden een eerlijke markt te bieden. Ten aanzien van het voorstel vrijvallende exportkredietgelden in te zetten voor ontwikkelingslanden zijn de leden van de PvdA-fractie zeer kritisch: de PvdA is voorstander van steun aan boeren in ontwikkelings- landen. Daarvoor zou ook extra geld van de EU beschikbaar kunnen worden gesteld maar dan structureel, en niet incidenteel op die momen- ten dat de landbouwmarkten zo hoog zijn dat steun aan Europese boeren even niet nodig is. Uit cijfers van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) blijkt dat de EU-lidstaten in 2007 minder aan officiële ontwikkelingssamenwerking hebben besteed dan het jaar ervoor: € 46,1 miljard (0,38% bruto nationaal inkomen (BNI) EU-27) tegenover € 47,7 miljard (0,41% BNI EU-27) in 2006. Alle lidstaten moeten zich aan de afspraak houden dat 0,7% van het bruto nationaal product (BNP) aan ontwikkelingssamenwerking (OS) wordt besteed. Nederland houdt zich hier ruimschoots aan. De Commissie én het kabinet moeten

andere lidstaten aanspreken op het nakomen van deze afspraak. Dit compenseren met de vrijgevallen exportkredieten is geen goede oplossing en getuigt niet van solide begrotingsbeleid. Bovendien moet de discussie over hoe gelden in ontwikkelingslanden kunnen worden ingezet, gevoerd worden in de OS-begroting van de Commissie en niet in de Landbouwrapport.

De leden van de PvdA-fractie vinden het belangrijk dat de exporttarieven en de prijssteun worden afgeschaft. Dit is het soort coherentie in beleid dat nodig is om producenten in ontwikkelingslanden echt te steunen: door ze toegang te geven tot de Europese markt. Zij steunen afschaffing van de melkquota per 2015 maar maken zich zorgen over de effecten die dit zou kunnen hebben op de toename van melkvee en daarmee de ammoniakproblematiek.

De leden van de SP-fractie zijn verheugd over de kritische houding van de Franse president Sarkozy ten opzichte van de onderhandelingsinzet van Eurocommissaris Mandelson op het gebied van landbouw. Ook de leden van de SP-fractie vrezen dat de EU haar landbouwsector opoffert om offensieve belangen van de multinationale industrie- en dienstensector binnen te halen. Ook zien zij in deze onderhandelingsinzet andere facetten van de *Global Europe*-strategie terug, namelijk het toegang krijgen van lidstaten en bedrijven uit de Europese Unie tot natuurlijke hulpbronnen in ontwikkelingslanden. De leden van de SP-fractie vragen de minister de Kamer in te lichten waarom deze *Global Europe*-strategie impliciet zo'n belangrijk onderdeel van haar beleid is gaan uitmaken?

Jammergenoeg is de bescherming van de Europese boeren, consumenten en voedselzekerheid geen hoofdpunt van de EU meer. De EU gaat daarmee lijnrecht in tegen de hoofddoelen van het GLB binnen het verdrag van Rome uit 1957. De leden van de SP-fractie vragen de minister of zij kan aangeven waarom zij deze zekerheden wil loslaten?

De leden van de SP-fractie zijn het niet met de Franse president Sarkozy eens dat exportbelangen binnen de landbouw in gevaar zijn, deze leden zien vooral een gevaar voor Europese boeren en hun collega's in ontwikkelingslanden die hun nationale of regionale markt van voedsel willen voorzien. Uitfasering van exportsubsidies dient dan ook zo snel mogelijk plaats te vinden.

De leden van de SP-fractie merken op dat de minister vindt dat de criteria voor de groene box niet hoeven te worden aangescherpt. Diverse ontwikkelingsorganisaties hebben aangetoond dat de subsidies uit de blauwe en groene box wel degelijk handelsverstoring zijn, zeker omdat de EU de overproductie onvoldoende heeft aanpakt. Bij een mogelijke situatie van lagere wereldmarktprijzen kan deze overproductie wel degelijk leiden tot handelsverstoring. De leden van de SP-fractie vragen de minister of zij de Kamer kan aangeven waarom zij denkt dat subsidies uit de groene box niet handelsverstoring (zullen) zijn (in de toekomst)? De leden van de SP-fractie vragen haar of zij bereid is haar standpunt in de Landbouwrapport te wijzigen indien deze subsidies wel handelsverstoring blijken te zijn?

Liever hadden de leden van de SP-fractie dit schuiven tussen gele, blauwe en groene boxen helemaal niet gezien, en was het probleem van overproductie niet «opgelost» via prijsverlaging gekoppeld aan handelsverstoring inkomenssubsidies maar via effectieve productiebeheersing waarbij de Europese consumptie en productie flexibel op elkaar worden afgestemd. Dit had de effectiviteit van het Europese budget ook ten goede gekomen. De huidige inkomenssubsidies zijn inderdaad niet uit te leggen aan de maatschappij, te meer omdat deze nadelig uitpakten voor de maatschappelijke belangen als natuur, platteland en dierenwelzijn. Europese hervormingen leidden namelijk tot lagere inkomens van boeren, die dus gedwongen werden tot schaalvergroting of stoppen. De leden van de

SP-fractie vragen de minister hoe boeren met lagere inkomens aan hogere maatschappelijke belangen kunnen voldoen? Zij vragen de minister hoe zij denkt dat de overgang naar vaste hectaretoeslagen beter tegemoet kan komen aan maatschappelijke belangen? Overgang naar hectaretoeslagen die generiek over alle landbouwproductie worden verstrekt zullen waarschijnlijk leiden tot nog lagere inkomens bij melkveehouders en akkerbouwers. Dit is zeker het geval bij lagere Europese- en wereldmarktprijzen, wat niet uitgesloten is de nabije toekomst. Er wordt op deze manier dus zeer inefficiënt met belastinggeld omgegaan, terwijl het behalen van maatschappelijke doelen steeds moeilijker wordt. De leden van de SP-fractie vragen of concluderend een overgang naar een scenario van een beschermde Europese markt (inclusief veevoer dat nu nog op grote schaal geïmporteerd wordt) gekoppeld aan productiebeheersing op Europees consumptieniveau, en een gerichte betaling voor groene diensten op gebied van natuur, landschap en milieu, niet veel effectiever en efficiënter zou zijn? Dan kunnen boeren op de Europese markt een kostendekkende prijs behalen voor producten die zelfs aan hogere maatschappelijke eisen kunnen voldoen. Slechts boeren die gericht extra groene diensten aan de samenleving leveren (natuur- en landschapsbeheer, waterbeheer, en biologische landbouw) en boeren in gebieden met natuurlijke handicaps (bijvoorbeeld bergboeren en boeren in het Veenweidegebied) krijgen dan een kostendekkende vergoeding. De leden van de SP-fractie vragen de minister of zij dit scenario zou willen doorrekenen? Deze leden vragen de minister wat de gevolgen zijn voor het Europese landbouw- en plattelandsbudget? Wat zijn de gevolgen voor het gebruik van fossiele brandstoffen en voor de uitstoot van broeikasgassen, wanneer wordt overgegaan op een landbouwsysteem waarbij productie en consumptie dichter bij elkaar liggen?

De leden van de SP-fractie vragen de minister of zij op de hoogte is van de LEI-studie «*Agricultural trade liberalisation on greenhouse gas emissions*»? Hieruit blijkt dat voortzetting van de huidige handel leidt tot een stijging van 60% van broeikasgassen in 2050. Als de handel verder wordt geliberaliseerd, zoals door afschaffing van melkquota, invoertarieven en subsidies, dan stijgt de uitstoot van CO₂, nog eens met 50% extra en neemt de methaanuitstoot 5% extra toe.¹

De leden van de SP-fractie vragen naar de reactie van de minister op dit rapport. Deze leden vragen haar of zij bereid is deze inzichten mee te nemen in de Landbouw- en Visserijraad? De leden van de SP-fractie vragen de minister of zij bereid is in de Landbouwraad in te brengen dat er een onderzoek komt naar de bijdrage van de landbouw aan de klimaatverandering binnen een liberaliseringsscenario en door het door de leden van de SP-fractie genoemde meer zelfvoorzienende scenario? Deze leden vragen de minister of zij hierbij ook kan ingaan op de coherentie tussen het huidige landbouwbeleid en het Europese energie- en klimaatbeleid? In genoemde scenario past ook het behoud van de melkquotering, de braakligging en van strategische (interventie)voorraden ter bescherming van voedselzekerheid. Deze voorraden kunnen echter laag zijn bij een flexibele productiebeheersing. De leden van de SP-fractie vragen de minister of ze kan aangeven waarom dit markt- en prijsbeleid – dat zeer effectief en kostenefficiënt en niet handelsverstrend kan werken – afgeslankt dient te worden?

De leden van de SP-fractie vragen of de minister misschien afgaat op berekeningen door de OESO die bescherming van markten als overheidssteun berekenen? Deze leden vragen de minister of zij daarom de Kamer kan inlichten over verschuivingen in daadwerkelijke overheidssubsidiestromen – uitgesplitst in exportsubsidies, inkomenssubsidies en voorraadbepaald – en verschuivingen in steun via importbescherming (dus prijsbeleid dat niet gepaard gaat met overheidsuitgaven), die sinds 1992 in de EU hebben plaatsgevonden? De leden van de SP-fractie vragen of de minister

¹ <http://www.lei.wur.nl/NL/publicaties+en+producten/LEIpublicaties/?id=872> en «Liberalisering landbouw slecht voor klimaat», conclusies van een LEI-modelstudie, in Wageningen Update 2/08 pagina 23.

hierbij een onderscheid kan maken in akkerbouwproducten en de melkveehouderij? Hoe beoordeelt zij deze verschuivingen? In dit kader willen de leden van de SP-fractie de minister wijzen op de grafiek die de heer Niek Koning gebruikt in zijn presentatie *The Common Agricultural Policy of the EU: history and reforms*.¹ Deze leden vragen de minister of zij de grafiek van uitgaven binnen de akkerbouwsector kent en wat haar reactie hierop is.

De leden van de SP-fractie merken op dat het beleid dat de minister ondersteunt uiteindelijk vooral goed werkt voor de agribusiness die zo goedkoop mogelijk grondstoffen en producten wil inkopen en op zoek is naar nieuwe markten, en niet voor het gezinsbedrijf in Europa en ontwikkelingslanden die vooral kostendekkend voedsel wil produceren voor de nationale en regionale (EU)markt. Ook de voedsel- en energiezekerheid wordt verminderd en de bijdrage aan de klimaatverandering neemt toe. De *health check* en de houtskoolschets voor de periode na 2013 – die de minister de Kamer beloofd heeft voor 2008 – zouden een omslag in de goede richting kunnen worden. De leden van de SP-fractie vragen de minister of zij kan aangeven om welke inhoudelijke redenen deze richting – naar verwachting – niet wordt ingeslagen?

Onder de kopjes «WTO-onderhandelingen», «melkquota» en «groene en blauwe diensten» staan opmerkingen van overige fracties over deze onderwerpen.

Melkquota

De leden van de CDA-fractie willen ook nog aandacht voor de zachte landing van de melkquotering. De minister geeft in het verslag aan dat zij heeft opgeroepen tot een échte zachte landing van de melkquotering, omdat wat de Europese Commissie (de Commissie) nu voorstelt, volgens haar eigen impactanalyse mogelijk leidt tot een harde landing in Nederland. Een zachte landing vereist een jaarlijkse quotumverruiming van tenminste 2%. Kan de minister aangeven hoe de discussie verliep? Zijn bijvoorbeeld de opties over internationale verevening en verlaging van de superheffing over tafel gekomen om een zachte landing voor Nederland te bewerkstelligen? Zo ja, kan de minister aangeven hoe deze suggesties werden ontvangen door de andere lidstaten? Zo nee, kan de minister deze suggesties alsnog meenemen?

Verplichte modulatie

De leden van de PvdA-fractie zijn tevreden met progressiviteit in de verplichte modulatie. Zij zouden voorstander zijn van een hoger percentage; meer geld verschuiven van boeren naar plattelandsbetalingen.

Groene en blauwe diensten

Ruimtelijke kwaliteit en klimaatbestendigheid zou vanuit de optiek van de leden van de PvdA-fractie de focus van inzet van de afgeroomde gelden moeten zijn. In de praktijk zal dit in veel gevallen betekenen dat boeren die de blauwe en groene diensten uitvoeren ook de ontvangers van de betalingen zullen zijn, maar andere landeigenaren (bewoners, recreatieschappen, landschappen, natuurbeherende organisaties) zouden ook van deze gelden gebruik moeten kunnen maken. De prijs van de groene en blauwe diensten moet niet een subsidie zijn maar een betaling.

Artikel 68

Ten aanzien van de stand van zaken betreffende de *health check*, willen de leden van de VVD-fractie nogmaals benadrukken dat zij niet voelen voor

¹ http://www.ceeweb.org/workinggroups/ruraldevelopment/resources/Speech_CAP_Dec_19_2007.ppt

het oprekken van art. 68. Het lijkt dat het voor het bereiken van een compromis nodig is, de keuze van maatregelen vrijer te kunnen gebruiken, de leden van de VVD-fractie voelen daar dus niets voor. Dit brengt in het kader van concurrentie naar hun gevoel veel te veel risico's met zich mee (renationalisering). Wat betreft het Franse Voorzitterschap zijn de leden van de VVD-fractie erg benieuwd waar voorgaande toe zal leiden.

De leden van de fractie van de ChristenUnie waarderen de inzet van de minister om het GLB te vermaatschappelijken, onder andere door een verruiming van de mogelijkheden van art. 68. Verruiming van artikel 68, waardoor extra diensten van boeren beloond kunnen worden, is wat deze leden betreft een heilzamer weg dan het verzwaren van de *cross compliance*. Deze leden zijn met name bezorgd over het voorstel voor bufferzones onder *cross compliance* en de uitwerking hiervan voor Nederland als land met veel sloten, vaarten en kanalen. Wat zal de inzet van de minister zijn op dit punt? Worden de zorgen van het Europees Parlement over de bufferzones gedeeld, ook door andere lidstaten?

Onder het hieronder vermelde kopje «*cross compliance*» staan opmerkingen van overige fracties over *cross compliance* weergegeven.

Het nieuwe artikel 69

In een apart artikel (het nieuwe art. 69) wordt nader ingegaan op de mogelijkheden voor verzekeringssystemen voor oogstschade en dier- en plantenziekten. Inzet van modulatiegelden zou op termijn, wat de leden van de PvdA-fractie betreft, ook toegepast kunnen worden om meer in te zetten op toekomstige bedreigingen zoals klimaatverandering: innovatie/ontwikkeling van zoutresistente landbouw en risicoafdekking (zonder de verantwoordelijkheid van de ondernemer uit het oog te verliezen). De leden van de PvdA-fractie zijn voorstander van verzekering van schades en misoogsten. Dit systeem zou in de plaats moeten komen van de export en prijssteun. Dit kan in de eerste pijler. Wel is co-financiering gewenst vanuit de sector.

De afschaffing van verplichte braaklegging

De afschaffing van verplichte braaklegging is in de voorstellen van de Commissie overeind gebleven. Evenals het voorstel om nieuwe maatregelen in het plattelandontwikkelingsprogramma (POP) en *cross compliance* door te voeren om de milieuvoordelen (biodiversiteit) van braaklegging te compenseren. De leden van de PvdA-fractie maken zich grote zorgen over het afschaffen van de braakligpremie. Deze zorgde er in de praktijk voor dat bijvoorbeeld akkerranden onbeteeld bleven. Hiervoor moet binnen *cross compliance* wel een heldere, afrekenbare doelstelling worden opgenomen om deze akkerranden onbeteeld te laten, wil een boer in aanmerking komen voor inkomenssteun. *Cross compliance* bestaat nu uit de minimale eis om aan de richtlijnen te voldoen. Ook de Habitatrichtlijn (HRL) en de Kaderrichtlijn water (KRW) zouden hieronder moeten vallen. Maar er zou méér moeten worden opgenomen binnen de eisen van *cross compliance*, zoals bijvoorbeeld het hierboven genoemde akkerrandenbeheer.

Onder het hieronder vermelde kopje «*cross compliance*» staan opmerkingen van overige fracties over *cross compliance* weergegeven.

Cross compliance

Ten aanzien van de bufferzone's zijn de leden van de VVD-fractie in het overleg over de landbouw- en visserijraad reeds helder geweest; geen

verplichte bufferzone's in het kader van de voorwaarden voor de *cross compliance*.

Subsidieplafonds

De leden van de PvdA-fractie zijn voorstander van subsidieplafonds; «*capping the CAP (gemeenschappelijk landbouwbeleid)*». Met de progressiviteit in de verplichte modulatie is hieraan deels tegemoet gekomen maar nog steeds zullen grootgrondeigenaren vele duizenden euro's aan steun blijven ontvangen. Een subsidiebodem is vanuit beheersoverwegingen helder. Ook bedrijven die andere dan agrarische activiteit als hoofddoelstelling hebben moeten in de ogen van de leden van de PvdA-fractie gebruik kunnen maken van de gemoduleerde gelden.

Ontkoppeling

De leden van de PvdA-fractie zijn voorstander van volledige ontkoppeling. Zij vinden het goed dat de energiegewaspremies per 2010 worden afgeschaft (in verband met de toch al toegenomen vraag naar biobrandstoffen).

Datum inwerkingtreding

De leden van de PvdA-fractie lijkt een beoogde inwerkingtreding van de *health check-voorstellen* (art. 136) per 1 januari 2009 prima; laten we ook in Nederland zo snel mogelijk werk maken van een *flutter rate*.

Schoolfruit

De leden van de CDA-fractie zijn zeer verheugd met het voorliggende voorstel van de Commissie over een schoolfruitregeling. In Nederland kennen we al langer het initiatief Schoolgruiten. Het initiatief komt voort uit een succesvolle proef uit 2002, welke voortkwam uit een motie Atsma welke kamerbreed werd ondersteund. Reden destijds was dat er sprake was van een onevenwichtig voedingspatroon (onder meer tekort aan vitamines en de dreiging van obesitas).

De leden van de CDA-fractie vragen zich af of het EU-programma naast de doelstelling terugdringen van obesitas een breder aandachtsveld kent zoals het ontwikkelen van een evenwichtig voedselpatroon. Zo, ja welke dan? Hoe passen de in Nederland bestaande initiatieven als schoolgruiten en smaaklessen in het EU-initiatief?

De Commissie lijkt voor een allesomvattend EU kader te kiezen waarbij 50% van de aankoop en distributie van de groente- en fruitproducten wordt gefinancierd door de EU. De leden van de CDA-fractie vragen zich af of het EU-initiatief betekent dat straks alle Nederlandse scholen groente- en fruitproducten kunnen aanschaffen en verstrekken? Graag ontvangen zij hierop reactie van de minister. Het voorstel spreekt nadrukkelijk over cofinanciering; uit welke middelen vindt de co-financiering van het Nederlandse deel plaats? Nederland richt zich met name op voorlichting/voorlichtingspakketten en de combinatie met smaaklessen. Kan de minister aangeven hoe de coördinatie tussen de ministeries van VWS, OCW en LNV op dit punt verloopt?

De leden van de SP-fractie vragen wat de kosten voor Nederland zijn van dit schoolfruitprogramma, indien besloten zou worden dit programma voor 50% te vergoeden?

Ten aanzien van het schoolfruitprogramma, zijn de leden van de VVD-fractie zeer terughoudend. Zowel om financieel-administratieve overwegingen, als mede om het feit dat zij dit niet als een taak voor de EU

zien. We kennen hier een grote mate van consumentenvrijheid en de vraag voor de leden van de VVD-fractie is dan ook of dit niet een te dirigistische/betuttelende maatregel is. Voorlichting lijkt de leden van de VVD-fractie natuurlijk uitstekend.

Toelating genetisch gemodificeerde soja en katoen

Tijdens de komende Landbouwrap zal ook de toelating van enkele genetisch gemodificeerde producten besproken worden.

De leden van de SP-fractie steunen de toelating van genetisch gemodificeerde soja en katoen niet. De Europese Autoriteit voor voedselveiligheid (EFSA) beoordeelt deze variëteiten als veilig. De leden van de SP-fractie willen hierbij aandacht vragen voor het feit dat onlangs twee onderzoeken van de EFSA als onvoldoende werden afgekeurd. Wat is dan de waarde van deze goedkeuring door de EFSA? In een eerder overleg met de minister hebben de leden van de SP-fractie er al op gewezen dat de EFSA zelf aangeeft te weinig expertise te hebben om de gentech dossier te beoordelen, zeker als het gaat om lange termijneffecten. Zij gaven aan een heroriënteringperiode in te gaan. De leden van de SP-fractie vragen de minister waarom er nu, zo snel na deze conclusie alweer twee dossiers ter goedkeuring aan de Raad zijn voorgelegd. Zou het niet beter zijn eerst te zorgen dat de EFSA alle middelen heeft om deze dossiers volwaardig te kunnen beoordelen? Zijn er dringende redenen om deze twee dossiers in de tussentijd al goed te keuren?

Daarbij vragen de leden van de SP-fractie zich af of in het onderzoek door de EFSA de gezondheidseffecten van langdurige consumptie van dierlijke producten afkomstig van genetisch gemodificeerde soja zijn meegenomen?

De leden van de SP-fractie vragen of voedselveiligheid bij deze instemming het enige criteria is voor de minister? Zou zij deze soja en katoen ook toelaten wanneer kan worden aangetoond dat productie hiervan negatief uitwerkt voor voedselzekerheid, bestaanszekerheid van boeren en de biodiversiteit?

De leden van de VVD-fractie zijn erg benieuwd naar de inzet van met name Frankrijk, nu onder hun voorzitterschap de GGO-discussie (genetisch gemodificeerde organismen) zal worden gevoerd. De opstelling van de leden van de VVD-fractie is daarbij bekend; ruimere mogelijkheden, zodat Nederland niet als eiland in de wereld fungeert. Zowel de import als de productie moeten hier, wel onder voorwaarden, in de EU kunnen.

De leden van de fractie van de ChristenUnie zijn ingenomen met de aandacht die het Franse Voorzitterschap wil schenken aan GGO's. Het is goed dat de huidige praktijk tegen het licht wordt gehouden. Deze leden achten het van belang dat GGO-vrije ketens mogelijk blijven, en dat lidstaten, indien gewenst, GGO-producten kunnen weigeren en GGO-vrije gebieden kunnen aanwijzen. Keuzevrijheid van lidstaten staat hierin voorop, evenals het behoud van keuzevrijheid van de consument. Kunnen zij erop vertrouwen dat dit ook de inzet van de minister zal zijn? Ook in het kader van de voedselcrisis is het volgens deze leden van belang dat er een discussie wordt gevoerd over GGO-producten en gentechniek. De kans lijkt aanwezig dat alle heil wordt gezocht in gentechniek als oplossing voor de voedselcrisis, terwijl dit ook risico's met zich mee brengt voor vershraling van de biodiversiteit en de variëteit aan gewassen die geteeld worden. Is de minister bereid dit als aandachtspunt in te brengen in discussies over gentechniek en maatregelen voor de huidige voedselcrisis?

De leden van de fractie van de ChristenUnie zijn in dat licht ook kritisch over de toelating van een GGO-sojavariëteit. Zij menen dat de oplossing

voor het tekort aan veevoer op de Europese markt niet zozeer gezocht moet worden in het toelaten en uitbreiden van GGO-soja op de Europese markt, maar in de uitbreiding van teelt van duurzame soja en inzetten op alternatieven in Europa zelf.

De leden van de SGP-fractie wijzen nogmaals op de onzekerheden op het gebied van risico's voor volksgezondheid en milieu die toelating met zich meebrengt. Zij vragen in het bijzonder aandacht voor de formele discussie over de toelatingsprocedures die onder Frans voorzitterschap geagendeerd zal worden. Nu is het in bijna alle gevallen zo dat in de expertcomités en in de Raad van ministers geen gekwalificeerde meerderheid te vinden is voor markttoelating van een genetisch gemodificeerde organismen (GGO). De Europese Commissie moet dan de doorslag geven en heeft in bijna alle gevallen tot toelating besloten. Dit is procedureel een onwenselijke gang van zaken. Op deze wijze wordt onvoldoende rekening gehouden met de bezwaren van individuele lidstaten en is de keuzevrijheid in het geding. De leden van de SGP-fractie juichen een formele discussie toe. Zij zijn benieuwd naar de visie van de minister van LNV op de procedurele gang van zaken inzake de toelating van GGO's en mogelijke voorstellen voor verbetering.

De leden van de SGP-fractie hebben vernomen dat er een denktank in het leven is geroepen die zich buigt over de Europese GGO-discussie. De verschillende lidstaten zijn in deze denktank vertegenwoordigd. Zou de minister aan kunnen geven wie Nederland vertegenwoordigd in deze denktank?

WTO-onderhandelingen

De leden van de CDA-fractie steunen de inzet van minister Verburg ten aanzien van de WTO. Kan de minister aangeven of bij het onderhandlingsproces (Landbouw/NAMA/diensten) inmiddels een meer evenwichtige benadering wordt toegepast? Kan zij daarbij aangeven welke voordeelingen op NAMA en diensten gebied worden gemaakt?

De minister geeft aan dat zij van mening is dat de EU zich moet blijven inzetten op de behandeling van *non-trade concerns* als dierenwelzijn en milieu. Al eerder hebben de leden van de CDA-fractie hun zorgen geuit over de inzet van de ministeries van Economische Zaken en LNV ten aanzien van de WTO. Hoe vindt de afstemming plaats met staatssecretaris Heemskerk van Economische Zaken?

Ten aanzien van de WTO-onderhandelingen vragen de leden van de fractie van de ChristenUnie de minister om het belang van de landbouw in de onderhandelingen onder de aandacht van staatssecretaris Heemskerk te brengen. Zij vragen daarbij om een tweesporen-benadering; verbetering van de markttoegang voor echte ontwikkelingslanden en bescherming van de duurzame landbouw. De wens voor een vrije markt mag het verduurzamen van de landbouw niet in de weg staan. Het realiseren van de *non-trade concerns* is daarom wat de leden van de fractie van de ChristenUnie betreft noodzakelijk.

Decontaminatie pluimveevlees

De leden van de CDA-fractie zijn blij met de insteek die de minister heeft gekozen met betrekking tot de decontaminatie van pluimveevlees. Het ministerie van LNV heeft deze positie tegen het voorstel van de Commissie al ingenomen tijdens het Permanente Comité van de Voedselketen en Diergezondheid van de Europese Commissie (ScoFAH) en zet dit dus terecht door naar de Landbouwrapport.

De leden van de SP-fractie zijn blij met het voornemen van de Landbouwråd (en de minister) om decontaminatie niet toe te staan vanwege het voorzorgsbeginsel. Zij hopen dat de minister bij dit standpunt blijft. Het mag niet zo zijn dat voedselmiddelen verontreinigd worden met middelen die in Europa niet zijn toegestaan.

De leden van de VVD-fractie willen als laatste punt nogmaals duidelijk maken dat zij de import van «chloorkippen» vanuit de Verenigde Staten (VS) ten stelligste afwijzen.

Voedselcrisis

Tijdens de G8-top stelde Europees Commissievoorzitter, EU-commissaris Barroso voor om 1 miljard Europees geld aan Afrika te schenken in verband met de voedselcrisis. Staat de Nederlandse regering hier achter? Welke eisen stelt Nederland aan het beschikbaar stellen van dit geld?

Een onderwerp dat wellicht in de Raad ook aan de orde komt is de € 1 miljard onbestede EU-landbouw gelden en om deze in te zetten voor steun aan ontwikkelingslanden. De leden van de VVD-fractie vinden dit geen juiste wijze van financiering, omdat dit een aantasting is van de afspraken die rondom de begroting/het budget en overschotten is gemaakt. De onderbenutte middelen dienen terug te vloeien naar de diverse lidstaten.

De economische crisis in de visserijsector

De leden van de CDA-fractie hebben waardering voor de uitvoerige wijze waarop de minister in haar brief over maatregelen in de Noordzeevervisserij (29 675, nr. 47) in gaat op de problemen in de Noordzeevervisserij en de door de Europese Commissie aangedragen oplossingsrichtingen. Uit deze brief blijkt een grote betrokkenheid van de minister. De leden van de CDA-fractie maken zich echter met de minister grote zorgen over de situatie van de Nederlandse Noordzeevervisserij. Alleen al bij de huidige olieprijs dreigt van de grote kotters meer dan 90% het niet te redden. Bij de kleinere Eurokotters dreigt ook al 35% te moeten stoppen. Wanneer de olieprijs nog verder stijgt, wat in de huidige marktomstandigheden zeker niet uitgesloten mag worden, betekent dit nog meer faillissementen zodat er nog maar heel weinig Nederlandse Noordzeevervisserij dreigen over te blijven. Dit is in sociaal en economisch opzicht een ramp voor de betrokken vissersfamilies die van generatie op generatie van de visserij leven. Maar ook zal dit grote gevolgen hebben voor de vele andere Nederlandse bedrijven die afhankelijk zijn van de Noordzeevervisserij, zoals de diverse veilingen, de opslag-, transport-, handel-, visverwerkende bedrijven, etc..

De leden van de CDA-fractie vragen of de minister een indicatie kan geven van het totale economisch belang (direct en indirect) dat gemoeid is met het dreigende omvallen van een groot deel van de Nederlandse Noordzeevervloot? Kan de minister ook aangeven hoeveel werkgelegenheid zowel direct als indirect verloren dreigt te gaan als het door de minister in het brief geschetste scenario waarheid wordt? Kan zij ook bij benadering aangeven wat dit de overheid kan gaan kosten aan uitkeringen en overige gederfde belastinginkomsten wanneer een groot deel van de Noordzeevervisserij gedwongen wordt het werk voorgoed neer te leggen? De leden van de CDA-fractie hebben van de minister ook graag een antwoord op de vraag hoe dit sociaal-economische belang zich verhoudt tot de kosten van eventuele extra overheidsmaatregelen die nodig zijn om deze sector in aangepaste vorm nog toekomst te geven en de Noordzeevervisserij voor Nederland te behouden.

De leden van de CDA-fractie zijn het met de minister eens dat een tijdelijke stillegging van de vloot een relatief dure maatregel is die het onderlig-

gende structurele probleem niet oplost. Zij zouden in plaats daarvan graag de mogelijkheden onderzocht willen zien van een extra saneringsronde die de overblijvende Noordzeevissers, ook bij blijvend hoge brandstofprijzen, nog toekomst biedt om op een innovatieve, kostenefficiënte en duurzame wijze te blijven vissen op de Noordzee. De leden van de CDA-fractie zien daarom het meest in een gehele of gedeeltelijke (partiële) sanering waarbij vissers hun schepen geheel opgeven of vervangen door een kleiner, energiezuiniger vaartuig met meer duurzame vangstechnieken. Ook investeringen in bestaande schepen die leiden tot brandstofbesparingen, investeringen in netten of motorenvervanging zouden onder zo'n saneringsronde moeten vallen. Uitgangspunt voor ondersteuning van vissers is wel de economische levensvatbaarheid van het bedrijf dat met behulp van overheidssteun/investeringen in aangepaste vorm voortgezet wordt. In dat kader ondersteunen de leden van de CDA-fractie het idee van de minister om vissersbedrijven te helpen bij het maken van een business- of ondernemingsplan. Dergelijke plannen moeten antwoord geven op de vraag of het vissersbedrijf, ook met overheidssteun, nog wel voldoende toekomstmogelijkheden heeft of dat de pijnlijke beslissing genomen moet worden om het bedrijf te beëindigen.

Tegelijkertijd zien de leden van de CDA-fractie ook veel in maatregelen die de marktpositie van verse vis sterk verbeteren. Naast de kostenkant van de Noordzeeverij dient ook de opbrengstkant sterk verbeterd te worden. Deze leden ondersteunen het beleid van de minister waarin de ketenpartijen gevraagd worden om gezamenlijk een landsdekkend plan in te dienen waar de minister vervolgens overheidsgeld voor beschikbaar wil stellen.

De leden van de CDA-fractie constateren met de minister dat er op dit moment geen financiële middelen zijn gereserveerd voor een extra saneringsronde die de Nederlandse Noordzeeverij in aangepaste vorm blijvend uitzicht moet bieden op een duurzame toekomst. Grote aanpassingen van de bestaande programmering van de geplande Nederlandse uitgaven uit het Europees Visserij Fonds (EVF) vinden de leden van de CDA-fractie niet wenselijk omdat ook in de andere visserijsectoren doorgegaan moet worden op de weg van vernieuwing, innovatie en verduurzaming.

Dat betekent volgens de leden van de CDA-fractie dat er nu met name van de Commissie op korte termijn extra financiële maatregelen gevraagd moeten worden. De eerder door de Commissie voorgestelde versoepelingen in het kader van het Europees Structuur Fonds in combinatie met de € 20 à 25 miljoen die Eurocommissaris Borg in het vooruitzicht heeft gesteld, is volstrekt ontoereikend. Ons bereiken berichten dat de Commissie nu bereid zou zijn om € 600 miljoen extra beschikbaar te stellen voor de noodlijdende visserijsector.

De leden van de CDA-fractie willen de minister vragen om zich tijdens de komende Landbouw- en Visserijraad in te zetten voor een extra financiële bijdrage vanuit de Commissie die groot genoeg is om een gehele of gedeeltelijke sanering van de Europese visserijvloot mogelijk te maken. De leden van de CDA-fractie kunnen nog niet beoordelen of de mededeling en het verordeningsvoorstel die de Commissie op 8 juli 2008 naar buiten heeft gebracht over herstructureringsmaatregelen en de € 600 miljoen extra steun, toereikend is om de visserijsector weer voldoende toekomst te bieden. Zij vragen graag een beoordeling van de minister van deze voorstellen. Kan zij aangeven wat Eurocommissaris Borg op korte termijn aan extra financiële middelen beschikbaar zou moeten stellen om de noodzakelijke maatregelen te kunnen nemen die zowel de Nederlandse Noordzeeverij als ook vissers uit andere Europese landen weer een duurzame toekomst bieden?

De leden van de PvdA-fractie hebben de volgende opmerkingen over de maatregelen ten aanzien van de crisis in de visserijsector. Zij zijn het eens met de analyse van de minister dat de huidige problemen voor een groot deel zijn ontstaan door een grote afhankelijkheid van brandstofgebruik door de vloot en met de conclusie dat de vloot moet omschakelen naar energiezuinigere en duurzame vistechnieken. De leden van de PvdA-fractie maken zich zorgen over een aantal maatregelen die voorgesteld zijn in het non-paper en die de ongelijkheid tussen bepaalde landen groter kunnen maken, door het gevaar van (nationale) willekeur, zoals bijvoorbeeld de uitbreiding van de deminimissteun, omdat dit geen structurele oplossing van het probleem biedt. De leden van de PvdA-fractie steunen de minister dan ook in haar standpunt om deze maatregel niet te steunen. Ook de reactie van de minister op de overige voorstellen in het non-paper kunnen de instemming van de leden van de PvdA-fractie krijgen. De leden van de PvdA-fractie staan positief tegenover één van de oplossingen die de minister voorstaat, namelijk het versterken van de afzetkant. Maar dan moet het niet louter gaan om het duurder maken van het product, de consument zal wel waar voor zijn geld willen en blijkt, uit het succes van de nu reeds ingevoerde keurmerken, ook bereid om meer te betalen voor kwaliteit. Ook moet de verduurzaming van de sector niet uit het oog verloren worden.

Als het verbeteren van de afzetkant ook het verbeteren van de duurzaamheid betekent en het geven van een kwaliteitsimpuls behelst, dan kunnen de leden van de PvdA-fractie hier mee instemmen. Eén van de acht punten in het puntenplan voor de visserij van de PvdA is het invoeren van een duurzaam Noordzee Keurmerk. Vissers die aantonen serieus werk te maken van duurzaamheid moeten worden beloofd en gestimuleerd, onder andere om hun ervaringen met anderen te delen, zodat de sector als geheel stappen vooruit kan zetten. Om de goedwillende vissers een duidelijke en zichtbare steun in de rug te geven, pleit de PvdA verder voor het instellen van een duurzaam Noordzee Keurmerk voor de Nederlandse sector. Dit keurmerk zou in samenwerking met alle relevante partijen tot stand moeten komen en zich ook moeten richten op de kwaliteit van het product. De keerzijde van dit stimulerende beleid is dat vissers die zich niet willen richten op een duurzamer visserij, geen steun kunnen verwachten van de overheid.

Ook vragen de leden van de PvdA-fractie meer aandacht voor de marktpositie van vissoorten die relatief onbekend zijn bij de consument en hierdoor, hoewel een smakelijk alternatief voor de welbekende vissoorten, regelmatig doorgedraaid moeten worden omdat ze «bijvangst» zijn die niet afgezet kan worden. De minister wacht nu op voorstellen van de sector om met een samenhangend plan te komen. De leden van de PvdA-fractie zijn het eens met deze aanpak; een gezamenlijk plan dat gedragen wordt vanuit alle spelers in de sector is belangrijk voor het slagen van het plan. Aan de andere kant moet er niet te lang gewacht worden. Wat zijn de plannen van de minister als de ketenpartijen niet met een landsdekkend plan komen? Hoe lang gaat er op de partijen gewacht worden?

De leden van de fractie van de ChristenUnie vinden het pakket aan maatregelen voor het tegengaan van de problemen in de visserijsector een belangrijk agendapunt. Europa-breed kampt de visserijsector met grote problemen door de hoge olieprijs. Eurocommissaris Borg heeft enkele weken geleden een breed pakket aan maatregelen gepresenteerd, recent geconcretiseerd. De minister heeft aangegeven vooral in te willen zetten op de lange termijn en minder op de korte termijn. Maar is de minister het niet met de leden van de fractie van de ChristenUnie van mening dat er een mix van maatregelen getroffen zal moeten worden, omdat er anders geen lange termijn meer is voor de Nederlandse visserijsector? De leden van de ChristenUnie horen in dat verband graag hoe de minister zich een communautaire aanpak voorstelt, gelet op haar visie dat het voorstel van

de Commissie goede elementen bevat maar slechts een bescheiden bijdrage zal leveren aan het oplossen van de problematiek. Wat de leden van de fractie van de ChristenUnie betreft wordt er inderdaad ingezet op de lange termijn, met ondersteuning om de huidige crisis te kunnen overleven. De minister gaf aan dat er voor de te nemen maatregelen ook meer geld nodig zou zijn. In de meest recente voorstellen van de Commissie wordt geld beschikbaar gesteld, mits de lidstaten akkoord gaan met herstructurering van de plannen waardoor eveneens geld beschikbaar komt voor as 1 uit het Europees Visserijprogramma. Is de minister bereid om het operationeel programma open te breken en te herprogrammeren? Dit is immers noodzakelijk om de ook door de minister gewenste benodigde middelen vrij te krijgen?

De leden van de fractie van de ChristenUnie zien vooral veel heil in het aanpassen van het vistuig van de schepen. Hierdoor wordt immers een brandstofbesparing gerealiseerd en wordt een bijdrage geleverd aan het verduurzamen van de visvangst door een vermindering van de bijvangst en minder bodemberoering. Deze verduurzaming is wat deze leden betreft gekoppeld aan tijdelijke maatregelen. De Commissie koppelt in haar voorstellen zelf de tijdelijke maatregelen aan de lange termijnmaatregelen, door als voorwaarde te stellen dat schepen die gebruik willen maken van de korte termijnmaatregelen mee moeten doen aan het herstructureringsprogramma. Is de minister bereid dit voorstel te volgen en gebruik te maken van de mix aan voorstellen die de Commissie doet? Juist nu de schol en tongbestanden weer groeien is een mix van maatregelen van belang: voor de korte termijn om de Nederlandse kotters in staat te stellen om straks weer op deze schol en tong te vissen, voor de lange termijn om in te zetten op verduurzaming en daarmee versterking van de tong en schol bestanden. De leden van de fractie van de ChristenUnie horen in dit licht ook graag van de minister hoe zij denkt te gaan voorkomen dat de Nederlandse vloot op achterstand wordt gezet als andere Europese landen wel volop gebruik zullen maken van de mogelijkheden die de Commissie biedt voor ondersteuning van de vloot?

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen de minister voorts in te gaan op de voorwaarden die de Commissie stelt om de «*Fleet Adaption Schemes*» in te kunnen stellen. De Commissie spreekt onder andere over een permanente reductie van de vlootcapaciteit van 30%. Ten opzichte van wat? Vanaf wanneer zal gerekend worden? Tellen de inmiddels gesaneerde kotters hiervoor al mee?

De inbreng van de SGP-fractie is onderverdeeld in verschillende kopjes. Gezien de snelle termijn waarop de minister gevraagd wordt te beantwoorden, is de inbreng van de overige fracties één lopende tekst gebleven.

Brandstofproblematiek kottervisserij

De leden van de SGP-fractie hebben al een tijd lang dringend aandacht gevraagd voor de donkere wolken die zich hebben samengepakt boven de kottervisserij. De brandstofproblematiek in de kottervisserij is urgent. Voormannen uit de sector geven aan dat het voor een groot deel van de boomkorkotters niet meer rendabel is om uit te varen, dat steeds meer kotters daarom in de haven blijven, dat bemanningsleden naar andere sectoren vertrekken en dat voor een aantal bedrijven binnen enkele weken/maanden faillissement dreigt. De leden van de SGP-fractie zouden dit betreuren, omdat de tong- en scholbestanden zich juist positief ontwikkelen. Ook zouden deze leden deze ontwikkeling betreuren voor de visserijgemeenschappen. Voor de lokale economieën zijn deze ontwikkelingen heel ingrijpend. Een recent rapport van het Landbouw Economisch Instituut (LEI, juni 2008) bevestigt de problematiek.

Gezien deze urgentie hebben de leden van de SGP-fractie met veel belangstelling kennisgenomen van het pakket van noodmaatregelen dat de Commissie dinsdag 8 juli jl. heeft goedgekeurd. Deze leden zijn blij dat het tijdelijk mogelijk wordt om – daar waar het het hardst nodig is – het EVF snel in te zetten. Daarnaast hebben deze leden waardering voor het feit dat de minister oog heeft voor een gezonde visserijsector op lange termijn en hiertoe gerichte maatregelen inzet. Wel hebben deze leden nog een aantal vragen.

Algemeen

De Europese Commissie heeft ingestemd met een eenmalige vrijstelling van de staatssteunregels voor de visserij. Dit geeft meer ruimte voor gerichte nationale maatregelen. De leden van de SGP-fractie verwachten dat lidstaten als Frankrijk en Spanje, bij ontbreken van extra EU-gelden, extra nationale gelden zullen vrijmaken om de visserijsector te steunen. Is de minister bereid in dat geval ook extra nationale gelden vrij te maken voor bijvoorbeeld (partiële) sanering en een sociale regeling voor bemanningsleden? Er ontstaat – als de lidstaten op dit punt verschillend handelen – echt oneerlijke concurrentie tussen de verschillende EU-lidstaten. De leden van de SGP-fractie vinden dat uiterst ongewenst en wensen een reactie op dit punt.

Noodmaatregelen

Nu de Europese Commissie bereid is substantieel extra geld uit te trekken voor de herstructurerings- en de aanpassingsinitiatieven, hebben de leden van de SGP-fractie enkele vragen bij de verdeling en inzet van deze gelden. In hoeverre is de minister bereid om voor cofinanciering te zorgen? Dat is immers een voorwaarde voor Brussel om daadwerkelijk over te gaan tot financiering? De leden vragen bovendien aan de minister of zij zich in wil zetten voor een rechtvaardige verdeling van eventuele extra EVF-gelden, waarbij rekening wordt gehouden met de huidige verdeling van EVF-gelden over de lidstaten. Nederland heeft in de eerste ronde immers relatief weinig EVF-gelden toegewezen gekregen?

Herstructureringsmaatregelen

De maatregelen van de Europese Commissie betreffende de *Fleet Adaption Schemes* (FAS) zijn een stap in de goede richting. Maar nu komt het er wel op aan om deze maatregelen op nationaal niveau daadkrachtig in te zetten. Er resteren nog een aantal vragen van de leden van de SGP-fractie aan de minister.

1. Is de minister bereid de extra gelden in te zetten voor (partiële) sanering van de visserijvloot? Warme sanering voorkomt ongewenste koude sanering, biedt de overblijvers meer kansen en legt de basis voor een eventuele doorstart met kleinere en breder inzetbare schepen. De leden van de SGP-fractie vragen zich hierbij af wat het budgettaire beslag van partiële sanering zou zijn. Wil de minister voldoen aan de voorwaarde dat een deel van het extra geld voor herstructurering moet komen uit de herprogrammering van bestaande EVF-gelden. Er zal geld uit de andere assen naar as 1 moeten. Pas dan is het extra geld uit Europa inzetbaar.
2. De Europese Commissie wil € 20 tot 25 miljoen extra beschikbaar stellen voor onderzoek naar een betere marktpositionering van vis. Dit betekent dat er extra middelen beschikbaar komen onder as 3 van het EVF (maatregelen van gemeenschappelijk belang), hoewel deze middelen niet verdeeld zullen worden over de lidstaten. Nederland besteedt echter al relatief veel middelen aan deze as. Gezien de flexibelere opstelling van de Commissie ten aanzien van de EVF-pro-

grammering, vragen de leden van de SGP-fractie of de minister bereid is beschikbare middelen onder as 3 in het nationale Operationele Programma over te hevelen naar as 1 (maatregelen voor aanpassing van de visserijvloot).

3. De Europese Commissie doet een aantal voorstellen om de herprogrammering en de werking van het EVF te versoepelen. De leden van de SGP-fractie vragen zich af in hoeverre lidstaten door de nu bekende maatregelen de ruimte krijgen om hun operationele programma's open te breken en geplande investeringen naar voren te halen? Is de minister bereid om de investeringsregeling voor ondersteuning van vissers die om willen schakelen naar meer energiezuinigere en selectieve vistechnieken eerder dan 1 januari 2009 open te stellen en hiervoor een hoger bedrag uit te trekken?
4. Op dit moment is de verplichte private financiering in relatie tot investeringen aan het schip 60%, en 80% in relatie tot de schakelinrichting en de motor. De Europese Commissie vindt het wenselijk om dit percentage van verplichte financiële participatie te reduceren naar 40%, om daarmee een extra impuls te geven aan de modernisering van de schepen. De lidstaten krijgen echter ieder de vrijheid om het betreffende percentage zelf te bepalen. Is de minister bereid de percentages voor verplichte eigen bijdrage (60% voor vistuig en 80% voor motoren) te verlagen naar het door de Commissie voorgestelde minimum 40%?
5. Als één of meer bestaande schepen worden vervangen door een nieuw, kleiner schip dat minder brandstof gebruikt, stelt de Commissie een aantal maatregelen voor die meer flexibiliteit aanbrengen in de «schrapping policies». Kan de minister aangeven hoe zij die grotere flexibiliteit gaat aanwenden voor de Nederlandse visserssector?

Horizontale maatregelen

Door de Europese Commissie worden ook een aantal horizontale maatregelen genomen. Hoe gaat de minister om met het voorstel om de EVF-regels voor collectieve acties aan te passen, zodat de individuele lidstaten financiële assistentie kunnen geven bij het zoeken van expertise in relatie tot energiereductie en herstructureringsplannen? Welke concrete acties gaat de minister ondernemen om dit in de praktijk te brengen?

Marktmaatregelen om de waarde van vis te verhogen

De Commissie doet een aantal voorstellen om het gebruik van bestaande instrumenten te vergroten, om daarmee de waarde van de vis te verhogen. De leden van de SGP-fractie vragen de minister haar reactie op de verschillende voorstellen van de Commissie. Hoe worden de maatregelen onder de *Common Market Organisation* (gemeenschappelijke marktordening) ingezet? En hoe gaat de minister de (tot nu toe vaak ongebruikte) mogelijkheden die het EVF biedt gebruiken om de waarde van vis te vergroten?

Maatregelen om het gebruik van het EVF-instrument te faciliteren

Naast het bevorderen van een goede visprijs biedt het EVF-instrument nog veel meer mogelijkheden om de huidige crisis aan te pakken. De leden van de SGP-fractie willen weten hoe de minister staat ten opzichte van de oproep van de Europese Commissie aan de lidstaten om zoveel mogelijk de EVF-gelden te gebruiken, waar nodig operationele programma's aan te passen zodat maximaal wordt ingezet op financiële steun voor initiatieven die erop gericht zijn de brandstofcrisis te boven te komen? Hoe gaat de minister om met het gegeven dat het gebruik van de EVF-funds vergemakkelijkt wordt, zodat het eenvoudiger wordt om snel

nationale co-financiering fondsen voor as 1 maatregelen beschikbaar te maken?

Overige maatregelen

De minister geeft in haar brief van 2 juli jl. (29 675, nr. 47) aan dat sociaal flankerende maatregelen de aanvoersector geen directe voordelen opleveren. Zij treft volgens deze brief op dit punt geen nationale maatregelen. De leden van de SGP-fractie hebben er echter op gewezen dat sectorvertegenwoordigers juist pleiten voor de komst van een sociale regeling voor bemanningen. Terecht, want visserijbedrijven hebben te kampen met bemanningsleden die hun heil in andere sectoren zoeken, terwijl deze in een gezonde visserijsector onmisbaar zijn. Nu de Commissie de mogelijkheid heeft geboden om sociale steun in de vorm van verlaagde sociale premies mogelijk te maken, willen de leden van de SGP-fractie vragen of de minister alsnog bereid is van deze mogelijkheid gebruik te maken. Is de minister bereid om op Europees niveau te pleiten voor een eventuele verruiming van de mogelijkheden hiertoe? Is zij bereid om op korte termijn over te gaan tot verlaging van de sociale premies voor de visserijsector, via toepassing van de zogenaamde koopvaardijregeling en (gedeeltelijke) betaling van de premies voor het Sociaal Fonds voor de Maatschapvisserij (SFM-premies)? Als het via de voorgestelde eenmalige vrijstelling van de staatssteunregels niet mogelijk is om sociale steun te verlenen, is het dan wel mogelijk via de deminimisregeling? Is de minister hiertoe bereid? De leden van de SGP-fractie vragen de minister tot slot alles op alles te zetten om op korte termijn al het mogelijke te doen wat in haar vermogen ligt om de visserijsector door deze crisis heen te helpen, zodat de visserijsector overeind blijft en het proces van verduurzaming door kan gaan. De tijd dringt! Brussel heeft de voorwaarden geschept, nu is de minister weer aan zet. De leden van de SGP-fractie roepen haar op om de benodigde politieke wil te tonen.

ANTWOORDEN VAN DE MINISTER

Health check Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

De leden van diverse fracties hebben vragen gesteld over mijn inzet in het debat over de *health check* van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).

Ik dank de leden van de fractie van de PvdA voor de steun die zij uitspreken voor de door mij nagestreefde sterkere koppeling tussen inkomenstoelagen en maatschappelijke waarden. In tegenstelling tot de PvdA-fractie is het kabinet echter van oordeel dat het afkomen van diezelfde inkomenstoelagen via modulatie geen goed idee is. Ik heb dat standpunt recent ook uiteengezet in de brief die ik op 9 juni jl. toezond over de kabinetsinzet in de *health check* (TK 2007–2008, 28 625 en 21 501-32, nr. 59). Ik heb daarbij ook aangegeven dat het kabinet, evenals de leden van de PvdA-fractie, het nut onderschrijft van *cross compliance* als impuls voor duurzame productie en conform de inzet van de Commissie *cross compliance* ziet als één van de mogelijke instrumenten om inkomenstoelagen beter te koppelen aan het belonen van maatschappelijke waarden. Tegelijkertijd hecht het kabinet veel waarde aan de beperking van de administratieve lasten van *cross compliance* voor de landbouwondernemers en overheid. Eerder dit jaar heeft een eerste vereenvoudiging van de *cross compliance* regelgeving plaatsgevonden, maar naar de mening van het kabinet dienen in de *health check* verdere vereenvoudigingen te worden doorgevoerd. Zo zal ik mij in de komende onderhandelingen inzetten om alleen de kernbepalingen uit de verschil-

lende richtlijnen van toepassing te laten zijn die door de landbouw-ondernemer kunnen worden beïnvloed. Ook zal het kabinet zich beraden over toekomstige rol die de bepalingen van goede landbouw- en milieu-omstandigheden (GLMC) kunnen spelen.

De leden van de SP-fractie stellen diverse vragen over de wijze waarop ik het vernieuwde GLB voornemens ben in Nederland te implementeren. Tijdens een Algemeen Overleg op 7 maart jl. heb ik uw Kamer toegezegd nog dit jaar een hoofdlijnennotitie op te stellen waarin de ruimte die de *health check* en het toekomstig GLB moet gaan bieden om maatschappelijke prestaties gericht te belonen, wordt vertaald naar de Nederlandse situatie. Deze hoofdlijnennotitie zal u inzicht geven in mijn ideeën over de vertaling van de geboden mogelijkheden naar de Nederlandse praktijk en de consequenties van de overgang naar een (geregionaliseerd) model van gerichte beloning voor maatschappelijke prestaties.

Voorts vragen de leden van de SP-fractie mij een scenario door te rekenen van een toekomstig beleid waarin de EU zijn markten in tegenspraak met WTO-verplichtingen opnieuw afschermt voor invoer en recent afgebouwde productiebeheersende maatregelen herintroduceert. Ik acht een dergelijk scenario zo buiten de realiteit dat een doorberekening mij niet zinvol lijkt. De SP-fractie vraagt voorts om een reactie op het recente LEI-rapport «*Agricultural trade liberalisation on greenhouse gas emissions*». Deze reactie zal ik u in een later stadium doen toekomen. Ten aanzien van het verzoek van de SP-fractie in de Landbouwraad van 15 juli te verzoeken om een nieuw EU-onderzoek naar de bijdrage van landbouw aan klimaatverandering ben ik van oordeel dat de circa 1000 pagina's tellende impactanalyse die de Europese Commissie heeft laten opstellen over de *health check*-voorstellen daarover nu reeds voldoende informatie bevat. Een nieuw onderzoek is derhalve niet nodig. De leden van de SP-fractie vragen voorts om een gedetailleerd overzicht van verschuivingen in daadwerkelijke overheidssubsidiestromen – uitgesplitst in exportsubsidies, inkomenssubsidies en voorraadbeleid – en verschuivingen in steun via importbescherming (dus prijsbeleid dat niet gepaard gaat met overheidsuitgaven), die sinds 1992 in de EU hebben plaatsgevonden. Dit overzicht is elektronisch beschikbaar (http://ec.europa.eu/agriculture/healthcheck/presprop_nl.pdf) en heb ik als bijlage bijgevoegd.¹ De verschuivingen in steun via importbeschermingen vallen af te lezen uit de jaarlijkse steunnotificaties van de EU bij de WTO, die eveneens elektronisch toegankelijk zijn (<http://docsonline.wto.org>). De leden van de SP-fractie vragen voorts of ik bekend ben met een grafiek over EU-uitgaven voor de akkerbouwsector uit een presentatie van dr. ir. N. B. J. Koning. Dat is inderdaad het geval; deze grafiek is namelijk door mijn eigen medewerkers opgesteld en kennelijk zonder bronvermelding in de betreffende presentatie opgenomen. De grafiek laat overigens uitstekend zien dat handelsverstoringende steun voor exportsubsidies en interventie-maatregelen in de afgelopen 15 jaar in de akkerbouwsector vrijwel geheel zijn verdwenen en daarvoor in de plaats niet-handelsverstoringende inkomenssteun is geïntroduceerd.

In antwoord op vragen van de CDA-fractie over het verloop van de discussie over de zachte landing van de melkquotering, kan ik meedelen dat er circa 15 lidstaten zijn die net als Nederland pleiten voor een grotere quotumgroei dan de 5% die Commissie voorstelt. De resterende lidstaten hebben zich (nog) niet uitgesproken of zijn tegenstander van quotumverruiming. Frankrijk en Duitsland behoren tot die laatste categorie. Internationale verevening of verlaging van superheffing zijn opties die nog niet formeel ter tafel zijn gebracht omdat de meeste lidstaten net als Nederland liever een quotumverruiming zien. Het is echter denkbaar dat deze

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

opties in een later stadium alsnog tijdens de onderhandelingen worden opgebracht.

De leden van de VVD-fractie geven aan geen voorstander te zijn van het oprekken van het zogenaamde artikel 68. Met dit artikel in de hand kan een deel van de inkomenssteun worden herbestemd voor het stimuleren van bijvoorbeeld milieuvriendelijke landbouw, kwaliteitslandbouw en risicoverzekeringen. Het kabinet streeft echter wel naar een verruiming van artikel 68 en vindt het belangrijk dat het nu voorgestelde artikel – naast bovengenoemde mogelijkheden – extra perspectieven biedt voor flankerende maatregelen om de nagestreefde sterkere koppeling van inkomenssteun aan maatschappelijke prestaties te realiseren. Van belang is daarbij voor het kabinet dat gebruik van artikel 68 betekent dat de betreffende middelen behouden blijven in de eerste pijler en worden ingezet op of rond het boerenerf en volledig communautair worden gefinancierd. Van renationalisering is hier dus geen sprake. In antwoord op de vraag van de VVD-fractie naar de Franse houding ten opzichte van artikel 68 kan ik melden dat de Franse landbouwminister en Raadsvoorzitter Barnier mij heeft gemeld dat Frankrijk serieus overweegt om zelf ook gebruik te maken van het opgerekte artikel 68.

De opinie van de leden van de fractie van de ChristenUnie, die aangeven verruiming van artikel 68 te prefereren boven verzwaring van cross compliance, deel ik. De zorg van de fracties van ChristenUnie en VVD over de Commissievoorstellen voor bufferzones onder *cross compliance* deel ik eveneens en zal ik ook kenbaar maken in de Landbouwrapport.

Van de steun van de PvdA-fractie voor de kabinetsinzet op het gebied van de introductie van een boven- en ondergrens aan inkomensondersteuning en op het gebied van ontkoppeling heb ik met instemming kennisgenomen. De zorgen van PvdA-fractie over het afschaffen van het markt-instrument braaklegging, deel ik niet. De wereldwijde toename van de vraag naar granen en biomassa en de historisch lage graanvoorraden in de wereld, zijn voor mij reden om niet langer vast te houden aan de verplichting tot het braakleggen van gronden. Met het verdwijnen van de verplichte braak verdwijnt ook de nog steeds complexe regeling voor gewassen bestemd voor industriële verwerking of voor de productie van energie op braakgelegde percelen, de zogenaamde *non food/non feed*-regeling. Met het verdwijnen van deze regelingen wordt de uitvoering van de bedrijfstoelageregeling vereenvoudigd en daardoor verminderen de administratieve lasten van boeren, evenals de uitvoeringslast voor de overheid. Ik steun daarom het Commissievoorstel om braaklegging niet langer als marktinstrument te handhaven. Wel ben ik net als de PvdA-fractie van oordeel dat flankerend beleid dient te voorkomen dat verlies van biodiversiteits- en milieuwaarden optreedt. Dit kan onder andere worden bereikt door de voorziene, gerichte beloning van maatschappelijke prestaties.

Steun aan de landbouw in ontwikkelingslanden

Het voorstel waar de PvdA-fractie naar verwijst om vrijvallende exportkredietgelden in te zetten voor ontwikkelingslanden is mij niet bekend. De EU kent in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Verenigde Staten geen van overheidswege gesteunde exportkredieten en gelden daarvoor kunnen dus ook niet vrijvallen.

De oproep van deze fractie om ook andere EU-lidstaten te wijzen op de afspraak dat zij net als Nederland tenminste 0,7% van hun bruto nationaal inkomen aan officiële ontwikkelingshulp moeten besteden, is mij uit het hart gegrepen, heb ik reeds in de informele Landbouwrapport en een vorige

Landbouwwaad reeds uitgedragen en zal ik net als de andere leden van het kabinet ook actief blijven uitdragen.

De leden van de fractie van de SP vragen mijn mening over het voorstel van Commissievoorzitter Barosso om 1 miljard euro aan onbestede middelen uit het GLB in zetten voor landbouwontwikkeling in Afrika. Van een officieel voorstel van de Commissie daartoe is overigens (nog) geen sprake. Dit onderwerp zal naar verwachting daarom ook niet worden geagendeerd voor de Landbouwwaad van 15 juli a.s. Hoewel het kabinet veel sympathie heeft voor het idee om landbouwontwikkeling in Afrika te ondersteunen, acht het kabinet het van belang dat de Commissie afspraken over begrotingsdiscipline respecteert zoals ik dat recent tezamen met mijn collega Koenders voor Ontwikkelingssamenwerking heb gedaan (TK 2007–2008, 31 250, nr. 14). Bij eerdere raden heb ik reeds aangegeven dat het van groot belang is om niet eenmalig maar vooral structureel steun voor verdere landbouwontwikkeling in ontwikkelingslanden te geven. Om die reden heb ik lidstaten opgeroepen om het voorstel te volgen.

Schoolfruit

De leden van de CDA-fractie tonen zich verheugd over het Commissievoorstel voor een Europees schoolfruitprogramma en vragen zich af of het naast de doelstelling van het terugdringen van obesitas een breder aandachtsveld kent, zoals het ontwikkelen van een evenwichtig voedselpatroon. In het witboek «EU-strategie voor aan voeding, overgewicht en obesitas gerelateerde gezondheidskwesties» van mei 2007 zet de Commissie haar ideeën uiteen voor een geïntegreerde EU-aanpak om bij te dragen tot het terugdringen van gezondheidsproblemen als gevolg van slechte voeding, overgewicht en obesitas. Gratis verstrekking van fruit aan kinderen wordt daarin als een van de mogelijkheden benoemd om dit doel te bereiken. In het witboek geeft de Commissie aan dat op verschillende terreinen acties nodig zijn op nationaal of lokaal niveau. Activiteiten van de EU op die terreinen zullen vooral gericht zijn op het aanvullen en optimaliseren van die acties. Bestaande initiatieven zoals de door de CDA-fractie genoemde schoolgruizen en smaaklessen zouden, als aanvulling op het nu voorgestelde Europese schoolfruitprogramma, gebruik kunnen maken van EU-medefinanciering bij het gratis verstrekken van schoolfruit. Het is volgens het Commissievoorstel niet mogelijk om de EU-bijdrage in de plaats te laten komen van al bestaande schoolfruitprogramma's.

De leden van de VVD-fractie tonen zich terughoudend over het Commissievoorstel voor een Europees schoolfruitprogramma, zowel om financieel-administratieve als subsidiariteitsoverwegingen. Zoals hier boven aangegeven, is het schoolfruitprogramma onderdeel van de EU-strategie voor aan voeding, overgewicht en obesitas gerelateerde gezondheidskwesties. In die strategie wijst de Commissie nadrukkelijk op de eigen verantwoordelijkheid van de lidstaten. De Commissie kondigt daarin aan alleen onderwerpen die beter op communautair niveau aangepakt kunnen worden of zaken die onder de bevoegdheid van de Commissie vallen, zelf te zullen oppakken.

De leden van de CDA-fractie vragen zich verder af of het EU-initiatief betekent dat straks alle Nederlandse scholen groente- en fruitproducten kunnen aanschaffen en verstrekken. Ook vragen zij uit welke middelen cofinanciering van het Nederlandse deel plaats zal vinden. Het Commissievoorstel spreekt over het verlenen van steun aan het leveren van bepaalde groente- en fruitproducten aan leerlingen in onderwijsinstellingen. Het is niet zo dat de scholen volgens de Commissie zelf de

producten moeten aanschaffen. Het ligt wel voor de hand dat verstrekking van groenten en fruit door de scholen zelf gebeurt. In dit verband kan overigens gebruik worden gemaakt de ervaring die in de afgelopen decennia is opgedaan met de Europese schoolmelkregeling. Er is geen reden om aan te nemen dat bepaalde scholen uitgezonderd zullen worden van de regeling. Op dit moment is nog niet aan te geven uit welke middelen het Nederlandse aandeel gefinancierd kan worden.

De leden van de SP-fractie vragen wat de kosten voor Nederland zijn van dit schoolfruitprogramma, indien besloten zou worden tot 50% nationale cofinanciering. Het door de Commissie beschikbaar gestelde budget zal 90 miljoen euro per jaar bedragen voor alle lidstaten samen. Als de gelden naar rato verdeeld worden over de lidstaten, zal de bijdrage voor Nederland naar verwachting circa 3,5 miljoen euro per jaar kunnen bedragen, mits hetzelfde bedrag aan nationale cofinanciering beschikbaar is.

Zoals de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken in antwoord op Kamer-vragen van de leden Ten Broeke en Zijlstra, op 9 juli jl. mede namens mij toezegde, zult u zoals gebruikelijk binnen zes weken via een BNC-fiche op de hoogte worden gesteld van het kabinetsstandpunt over het Commissievoorstel voor een Europees schoolfruitprogramma.

Toelating genetisch gemodificeerde soja en katoen

Diverse fracties hebben vragen gesteld over de procedure voor markt-toelating in de EU van genetische gemodificeerde gewassen en daarvan afkomstige diervoeders, levensmiddelen en biobrandstoffen (ggo's), evenals over het debat dat de Europese Commissie en het Franse voorzitterschap dit najaar hierover organiseren. Voordat ik in ga op deze vragen, schets ik eerst de aanleiding voor dit debat.

De Europese lidstaten zijn verdeeld over de markttoelating van ggo-gewassen. Tot nu toe is er in de Landbouw- en Milieuraad geen gekwalificeerde meerderheid voor of tegen markttoelating van ggo's. In dat geval besluit de Europese Commissie, conform de comitologieprocedure, over toelating. Ggo's kunnen tot de Europese markt worden toegelaten als ze veilig zijn bevonden voor mens en milieu. Bij de discussie in de Raad over toelating van ggo's gaat het echter vaak niet over de risicobeoordeling, maar over andere maatschappelijke aspecten van ggo's. Lidstaten voeren uiteenlopende argumenten aan om tegen markttoelating te stemmen of om zich te onthouden van stemming. Deze vragen hebben betrekking op onder andere de negatieve publieke opinie over ggo's, het vermeend gebrek aan maatschappelijke meerwaarde van ggo's en de vraag of ggo's passen in de ontwikkeling naar een duurzame landbouw of de lokale landbouwpraktijk.

De verdeeldheid over markttoelating van ggo's zal blijven bestaan, zolang dergelijke argumenten ten grondslag liggen aan het stemgedrag van lidstaten. Daarbij is geen enkele partij gediend.

Ik sta dan ook, evenals de fracties van de ChristenUnie en de SGP positief tegenover de initiatieven van de Europese Commissie en het Franse voorzitterschap om een discussie aan te gaan over de huidige implementatie van het geldende EU-beleid. Nederland zal daarom ook zitting nemen in de denktank die de Europese Commissie hiervoor heeft opgericht.

Nederland wil dat de discussie bijdraagt aan een beter gedragen EU-beleid voor ggo's. Bij het aangaan van de discussie hanteert Nederland de volgende uitgangspunten. Het is van belang dat de wetenschap-

pelijke risicobeoordeling de basis vormt voor de besluitvorming. De risicobeoordeling moet «science based» zijn. De beoordelingsprocedures voor ggo's worden lopende de discussie niet opgeschort. Hiervoor is geen aanleiding op grond van risico's voor mens en milieu. In de discussie zullen diverse sociaal economische aspecten aan de orde komen. Bijvoorbeeld de voedselprijzen en de keuzevrijheid van lidstaten om ggo vrije gebieden aan te wijzen, waar de ChristenUnie in haar opmerking naar verwijst. Nederland is bereid hierover een discussie aan te gaan. Een zorgvuldige afweging over deze aspecten is van belang. Daarbij dienen de grondslagen van het EU beleid, zoals de gemeenschappelijke markt, en WTO-afspraken goed in ogenschouw worden genomen.

De huidige situatie van trage besluitvorming is onwenselijk en leidt tot handelsproblemen. Deze problemen kunnen vergaande economische gevolgen hebben voor de Europese diervoeder- en levensmiddelen-industrie. Ik heb u bij brief van 20 februari jl. over deze problematiek geïnformeerd (TK 2007–2008, 27 428, nr. 99). Inmiddels heb ik Wageningen Universiteit en Research Centrum gevraagd een nadere analyse te verrichten naar de gevolgen van het huidige toelatingsbeleid, waaronder welke kansen onbenut blijven en de gevolgen daarvan voor voedselprijzen en vervoederprijzen.

De SP-fractie heeft aandacht gevraagd voor de geagendeerde besluiten over toelating van een ggo soja- en katoenvariëteiten op de Landbouwradaad van 15 juli a.s. Nederland kan in principe instemmen met markttoelating van ggo's als de Europese voedselveiligheidsautoriteit (EFSA) deze na een zorgvuldige wetenschappelijke beoordeling veilig heeft bevonden. De Commissie genetische modificatie (Cogem), het Rikilt Instituut voor Voedselveiligheid en het RIVM kijken kritisch mee met de beoordeling die de EFSA uitvoert. De EFSA beantwoordt de vragen en opmerkingen van de Nederlandse experts naar tevredenheid. Mede hierdoor kan Nederland instemmen met EFSA beoordeling en de besluiten voor ggo-markttoelating. Bij de beoordeling worden gezondheidseffecten van consumptie van dierlijke producten afkomstig van dieren gevoerd met ggo-diervoer niet meegewogen. Dit is vanuit voedselveiligheids-oogpunt ook niet nodig en niet zinvol. Bij de vertering wordt het voer afgebroken tot de elementaire bouwstenen (aminozuren). De bedoelde dierlijke producten bevatten dan ook geen enkel DNA afkomstig uit het voer.

Afgelopen mei heeft de Europese Commissie de EFSA verzocht om een aantal ggo-dossiers te herbeoordelen. De aanleiding hiervoor werd gevormd door nieuwe wetenschappelijke gegevens die de EFSA nog niet in haar beoordeling had kunnen meenemen. De Commissie heeft daarbij haar vertrouwen uitgesproken in de hoge kwaliteit van het wetenschappelijk advies van de EFSA. Ik deel dat vertrouwen in de EFSA.

WTO

Ik kan de leden van de fracties van het CDA en de ChristenUnie in antwoord op hun vragen over de stand van zaken in de WTO-onderhandelingen bevestigen dat het kabinet een zo evenwichtig mogelijk eindresultaat nastreeft. Uw kamer zal nog deze week een brief ontvangen waarin staatssecretaris Heemskerk mede namens mij de kabinetsinzet toelicht in de aanloop naar het ministerieel WTO-overleg van eind juli in Genève. Daarin zal onder andere worden aangegeven dat Nederland streeft naar een WTO-landbouwakkoord dat leidt tot substantieel minder handelsverstorende subsidies, vergroting van markttoegang en volledige parallelle uitfasering van alle vormen van exportsteun. De EU moet zich ook blijven inzetten voor de zorgvuldige behandeling van *non-trade*

concerns als dierenwelzijn en milieu zowel in de huidige Doha-ronde (in het kader van de groene box), als in toekomstige onderhandelingsrondes, rekening houdend met de bijzondere positie van ontwikkelingslanden. Volledige parallelle uitfasering van alle vormen van exportsteun dient het uitgangspunt te zijn. Uitfasering van exportrestituties op basis van budget houdt de voorkeur en voor de toegepaste steunniveaus dient een referentieperiode te worden opgenomen. De Commissie dient zich over de wijze waarop tariefcontingenten dienen te worden berekend, blijvend in te spannen voor zo beperkt mogelijke tariefcontingenten, inclusief het gebruik van de meest toepasselijke consumptiedata. Bij de EU-keuze van gevoelige producten moet rekening worden gehouden met een aantal dierenwelzijnsgevoelige producten (pluimveevlees, eiprodukten en varkensvlees). Nederland steunt de inzet van de Commissie om de reikwijdte van de bestaande speciale vrijwaringsclausule voor ontwikkelde landen te beperken.

In tegenstelling tot de wens van de leden van de SP-fractie om, streeft het kabinet naar ongewijzigde handhaving van de bestaande criteria van de groene box, die niet of nauwelijks handelsversturende steun vrijstelt van reductieverplichtingen. Op die manier wordt gewaarborgd dat de niet of nauwelijks handelsversturende elementen uit het hervormde GLB ook in de toekomst in de WTO niet meer ter discussie staan. Ik onderschrijf wel de analyse van de SP-fractie dat gedeeltelijk gekoppelde blauwe steun handelsversturende elementen kent en deze steunvorm afbouw behoeft. Om die reden ben ik ook voor volledige ontkoppeling van inkomenssteun, uiterlijk te bereiken in 2013.

De wijze waarop de leden van de SP-fractie schrijven over het «schuiven tussen gele, blauwe en groene boxen» beschouw ik als karikatuur van de werkelijkheid. Er hebben immers sinds 2003 zeer ingrijpende hervormingen van het GLB plaatsgevonden, waardoor de ondersteuning van de landbouw in de EU sterk minder handelsversturend is geworden. Uit het geheel andere karakter dat het GLB de afgelopen jaren heeft gekregen, vloeit naar mijn overtuiging terecht voort dat deze in WTO-termen als minder handelsversturend geldt. De bordjes zijn niet alleen verhangen, het achterliggende beleid is ook ingrijpend gewijzigd. Dat inkomens- toeslagen nadelig uitpakken voor natuur, platteland en dierenwelzijn is een constatering van de SP-fractie, die ik niet onderschrijf. Integendeel, het kabinet streeft er conform het coalitieakkoord juist naar om de huidige Europese inkomens- toeslagen in de landbouw in de toekomst meer te koppelen aan het realiseren van maatschappelijke waarden, zoals het in stand houden van het landschap en de zorg voor milieu en dierenwelzijn en diergezondheid.

De leden van de SP-fractie baseren zich ten onrechte op de veronderstelling dat de *Global Europe*-strategie van Commissaris Mandelson de leidraad is voor mijn inzet in de WTO-onderhandelingen. Ik baseer die op de uitgangspunten die het kabinet eerder heeft gedeeld met Kamer en de bovengenoemde inzet die daaruit voortvloeit. De noodzaak van verdere marktoriëntatie en versterking van concurrentiekracht, zoals die in de *Global Europe*-strategie wordt verwoord, onderschrijf ik. In tegenstelling tot wat de SP-fractie impliceert, staan voedselzekerheid en de belangen van de Europese landbouwondernemers, maar ook van hun collega's in ontwikkelingslanden, mij uitdrukkelijk voor ogen. Ik verwijs in dit verband naar een aantal conclusies van de door mij recentelijk bijgewoonde VN-voedseltop in Rome. Daarin wordt gesteld dat een succesvolle afronding van de Doha-ronde zal bijdragen aan de voedselzekerheid in ontwikkelingslanden en verdere handelsliberalisatie in de landbouw nieuwe marktkansen voor boeren in deze landen kan creëren.

Ik heb voorts kennisgenomen van het deels positieve en deels negatieve oordeel van de SP-fractie over de meningen van de Franse president Sarkozy over het verloop van de WTO-onderhandelingen.

Decontaminatie pluimveevlees

De leden van de fracties van CDA, VVD en SP dank ik voor de steun die zij uitspreken voor mijn inzet op het gebied van decontaminatie van pluimveevlees. Overigens is dit onderwerp van de agenda van de Raad afgehaald en zal het naar verwachting in de Raad van 29 september opnieuw worden geagendeerd.

De economische crisis in de visserijsector

De leden van de fracties van het CDA, de PvdA, de SP, de CU en de SGP hebben vragen gesteld over de economische crisis in de visserijsector. Ik beantwoord deze per deelonderwerp.

Sociaal economische gevolgen

Algemeen geldt dat mijn inzet is gericht op een duurzaam beheer van visbestanden en bestaanszekerheid voor de visserij. Daarom wil ik de structuur van de visserij versterken en de sector perspectief bieden op een duurzame toekomst. Het operationele programma bij het Europese Visserijfonds is daarop gericht. Communautair wordt bepaald waar, hoeveel, hoe en wanneer gevist mag worden. De productie omstandigheden op zee die bepalend zijn voor de duurzaamheid van de visserij en visbestanden, zijn dus vergaand gereguleerd. Ten aanzien van de afzet van vis en visproducten alsmede de inzet van productiemiddelen is het vrije marktprincipe van toepassing en dat moet naar mijn mening zo blijven. Wij zullen rekening moeten houden met een structureel hoog niveau van de olieprijs; juist daarom zijn de maatregelen die ik voorsta gericht op een structurele aanpassing van de visserijsector. Of dit in het licht van toekomstige energieprijzontwikkelingen voldoende zal zijn, zal de toekomst moeten uitwijzen.

Voor het economische belang dat (direct en indirect) is gemoeid is met het dreigende omvallen van een groot deel van de Nederlandse Noordzeevloot geldt, dat een exact cijfer niet gemakkelijk is te geven. Momenteel bevindt vooral de kottersector zich in de problemen, en dan vooral het segment van de grote schepen (2000 pk).

De kleinere vlootsegmenten (rond 300 pk) hebben ook problemen, maar minder nijpend dan de grotere. De kottersector besomt jaarlijks circa 250 miljoen euro. De vis wordt na aanlanding via de afslagen afgezet en veelal verwerkt, voordat hij de weg naar de consument vindt. In die verschillende stadia wordt waarde aan het product toegevoegd. De economische waarde van de totale Noordzee visserijkolom is minimaal het dubbele van de waarde van de aangelande vis.

Voor de werkgelegenheid geldt een vergelijkbare redenering. Direct werken circa 2000 mensen op de kottervloot. De totale werkgelegenheid in de rest van de schakels is al snel een veelvoud van de werkgelegenheid van de aanvoersector. Afslagen en verwerkers kunnen echter alternatieven vinden voor de aanvoer uit de Noordzee. Een berekening van de kosten voor de overheid aan uitkeringen en overige gedeerde belastinginkomsten, wanneer een groot deel van de Noordzeevissers gedwongen zou worden het werk voorgoed neer te leggen is op korte termijn niet te geven. In eerste instantie zou het teloorgaan van de Noordzeevloot tot het verlies van enkele duizenden banen kunnen leiden. Afhankelijk van de

duur van de periode zonder werk, is dan een inschatting te maken van de kosten aan sociale uitkeringen. Algemeen geldt overigens dat de mensen werkzaam in de visserij over een prima arbeidsmoraal beschikken en veelal erg gewild zijn als werknemers in andere (nautische) sectoren. Het is dan ook niet te verwachten dat veel van hen lang zonder baan zullen blijven zitten. Dit is voor mij uiteraard geen reden de zaak op zijn beloop te laten. Integendeel, mijn beleid is erop gericht te werken aan structurele oplossingen voor de huidige crisis gericht op innovatie en verduurzaming. Voor mij staat voorop dat we moeten streven naar oplossingen die op zijn minst een belangrijk deel van de vloot perspectief voor de toekomst geeft

Maatregelen voor de korte termijn

De leden van de fracties van het CDA, de SP, de CU en de SGP hebben vragen gesteld over eventuele maatregelen voor de korte termijn. Zoals ik in mijn brief van 2 juli jl. uiteen heb gezet (TK 2007–2008, 29 675, nr. 47), ben ik geen voorstander van maatregelen die de onderliggende oorzaken van de huidige problemen niet aanpakken. Daarom voel ik weinig voor stillegpremies en/of andere vormen van tijdelijke exploitatiesteun of het betalen van sociale premies. Ook het gebruik van de «de minimis»-regeling voor dit doel acht ik gezien deze redenering niet verstandig. Ten tijde van de totstandkoming van het operationele programma bij het Europese Visserij Fonds (EVF), waren de aard van de problemen en de richting van de oplossingen niet wezenlijk anders dan nu. Wel laat de ernst van de crisis – feitelijk de niet voorziene zeer sterke stijging van de brandstofprijzen en de tegenvallende visprijzen – zich thans veel sterker voelen. Vanwege het feit dat door het meerjarenplan schol en tong de quota de komende jaren onder druk zullen staan en bedrijven veel zullen moeten investeren in duurzame technieken, heb ik eind vorig jaar een saneringsronde gehouden. Daarmee is bijna 15% van de capaciteit uit het grootste vlootsegment uit de vaart genomen. Een dergelijke maatregel betekent voor de wijkers een mogelijkheid om op een verantwoorde manier de visserij te verlaten en voor de overblijvende bedrijven een beter economisch perspectief, doordat zij kunnen groeien in omvang. Om bedrijven te ondersteunen in de omschakeling zal ik, naast de bestaande innovatieprogramma's, begin 2009 ook een investeringsregeling openen. Het openen van een nieuwe saneringsregeling betekent zonder extra financiële middelen een zeer forse aanpassing van het beleid gericht op vernieuwing en verduurzaming.

Een dergelijke keuze lijkt mij, gezien de uitdagingen waar de blijvers in de sector voor staan, niet verstandig. Zoals ik heb aangegeven in bovengenoemde brief van 2 juli jl. is het vroegst mogelijke moment van openstelling van de investeringsregeling voor vissers die willen omschakelen naar energiezuinigere en selectieve visserijtechnieken 1 januari 2009. Ik ben vooralsnog niet voornemens het bedrag van 2 miljoen euro te verhogen.

Binnen de huidige budgettaire kaders ben ik niet van plan in het operationele programma grote verschuivingen aan te brengen. Een substantieel deel van de middelen is ingezet voor het saneringsinstrument in as 1. Gelet op de voorwaarden in het Vloot Aanpassing Programma zal het budgettaire beslag van partiële sanering in dezelfde orde van grootte kunnen liggen als de onlangs uitgevoerde sanering. Het Commissievoorstel voorziet, naast de introductie van de mogelijkheid tot partiële sanering, overigens niet in meer flexibiliteit in het bestaande saneringsinstrumentarium. Wat betreft private financiering in relatie tot investeringen aan het schip houd ik vooralsnog vast aan de thans geldende percentages uit het EVF. Immers, verhoging van het percentage publieke steun leidt bij een gelijkblijvend beschikbaar bedrag tot een evenredige daling van het aantal begunstigden. Na goedkeuring door de Raad van het

maatregelenpakket zal ik – mede in het licht van de budgettaire kaders en de investeringsbehoefte – bezien welke aanpassingen kunnen worden aangebracht. Dit geldt ook voor een aantal andere onderdelen uit het Commissievoorstel, zoals bijvoorbeeld de collectieve acties. Indien besloten wordt tot extra Europese budgettaire middelen is mijn inzet erop gericht volop gebruik te maken van de mogelijkheden die de communautaire maatregelen bieden. In de discussie over de verdeling van de eventueel extra ter beschikking komende middelen moet naar mijn mening rekening worden gehouden met de specifieke situatie van de Nederlandse vloot ten aanzien van het energiegebruik.

Pakket maatregelen Commissaris Borg

De leden van de fracties van het CDA, de SP, de CU en de SGP hebben vragen gesteld over extra financiële middelen van de Europese Commissie. Op de onderdelen van het pakket van Commissaris Borg die betrekking hebben op aanpassing van het EVF, ben ik in mijn bovengenoemde brief van 2 juli jl. ingegaan. Wat betreft de 600 miljoen euro waarover de Europese Commissie spreekt, wil ik het volgende opmerken. Op dit moment zijn nog geen concrete voorstellen bekend. In informele mededelingen van de Commissie geeft zij aan dat een bedrag van 600 miljoen euro voor de voorgenomen maatregelen noodzakelijk is en dat zij de instelling van een ad hoc financieel instrument overweegt. De Commissie geeft in haar mededeling slechts een zeer summiere toelichting op hoe zij aan dit cijfer is gekomen. Bovendien is het nog onduidelijk waar de middelen vandaan zouden moeten komen en hoe ze vervolgens ingezet zouden kunnen worden. Duidelijk is wel dat de Commissie inzet van middelen koppelt aan een ambitieus herstructureringsplan voor de vloten. Dit kan door herprogrammering van de Operationele Programma's of door de opzet van een ambitieus Vloot Aanpassing Programma. Bij de uitvoering van het Nederlandse operationele programma heb ik in as 1 reeds een aanzienlijke inspanning gedaan. Van het totale EVF budget is ongeveer 25% ingezet voor sanering. Binnen de huidige financiële kaders ben ik niet voornemens het operationele programma open te breken.

De Nederlandse regering zal haar standpunt bepalen zodra de voorstellen bekend zijn. Het bestaande operationele programma bij het Europese Visserijfonds bevat al de mix van maatregelen, waar de fractie van de CU om vraagt, namelijk de verschillende assen van het Europese Visserij Fonds. De inzet van het EVF-instrumentarium is gericht op het creëren van een structureel perspectief voor de visserijsector. Bij de keuze voor kortetermijnmaatregelen is voor mij doorslaggevend in hoeverre deze maatregelen een positieve bijdrage leveren aan de uitvoering van de meer op de lange termijn gerichte maatregelen en in hoeverre ze ook passen binnen de financiële perspectieven.

De door de fractie van de CU aangehaalde maatregelen op het terrein van het aanpassen van vistuig en schepen zijn in het kader van het huidige EVF ook mogelijk. Het Commissievoorstel voorziet nu in een aantal verruimingen van bestaande maatregelen zoals tijdelijk stilligregelingen, investeringen aan boord van vaartuigen, sociaal economische compensatie; dit onafhankelijk van een Vloot Aanpassing Programma. Daarnaast wordt aantal maatregelen verruimd uitsluitend indien er sprake is van een Vloot Aanpassing Programma.

Ik deel de vrees van enkele fracties, dat de Nederlandse visserij op achterstand zou worden gezet ten opzichte van andere landen, niet. De maatregelen die de Commissie voorstelt zijn in communautaire regelgeving ingekaderd. Ik vind dat positief. Op deze wijze moeten alle lidstaten aan dezelfde voorwaarden voldoen en vallen zij onder dezelfde cofinanciering.

ringspercentages. Het is uiteraard aan de lidstaten om – in overleg met de Commissie – te bezien hoe zij invulling geven aan het operationele programma. In mijn brief van 2 juli heb ik mijn keuze aangegeven. Een keuze die naar mijn mening het meeste perspectief biedt voor de Nederlandse visserij sector en de Nederlandse vloot niet op achterstand zet ten opzichte van andere vloten. Mijn inzet is erop gericht om volop gebruik te blijven maken van de mogelijkheden die de Commissie biedt. Ik ben het eens met de SGP-fractie dat er niet meer ruimte moet komen om buiten het staatssteunkader om nationale maatregelen te nemen. Dit leidt tot concurrentieverschillen tussen de visserijsectoren. Het maatregelen pakket van de Commissie is communautair ingekaderd. Er is geen sprake van een eenmalige vrijstelling van staatssteunregels voor de visserij. Op nationale maatregelen van de lidstaten die buiten dit kader vallen, zijn de staatssteunregels van toepassing.

Wat betreft de voorwaarden die de Commissie stelt om de «*Fleet Adaptation Schemes*» in te kunnen stellen geldt dat er ten aanzien van dit onderdeel van het Commissievoorstel een aantal onduidelijkheden bestaat, waarover op dit moment wordt overlegd in Brussel. Het gaat hier onder om de vraag welke vlootindeling gehanteerd wordt. De capaciteitsreductie geldt voor omvang van de actieve vloot die deel uitmaakt van een Vloot Aanpassing Programma. De inmiddels gesaneerde kotters tellen overigens niet mee voor de noodzakelijke capaciteitsreductie met 30% in een Vloot Aanpassing Programma.

Verbetering afzet

De leden van de PvdA-fractie hebben aandacht gevraagd voor de marktpositie van vis, onder meer door het instellen van een Noordzeekeurmerk en de marktpositie van betrekkelijk onbekende vissoorten. Certificering is een belangrijk middel om het aanbod van duurzame vis en daarmee duurzame visserij te bevorderen.

Certificering is echter een verantwoordelijkheid van marktpartijen. Ik zie hier voor mij vooral een stimulerende en faciliterende rol. In het maatschappelijke convenant voor de Noordzeevervisserij «Duurzaam vissen» hebben de kottersector, het Wereld Natuurfonds Nederland, Stichting de Noordzee, het Productschap Vis en mijn ministerie onlangs een aantal gezamenlijke ambities vastgelegd en afspraken gemaakt. Communicatie en certificering zijn twee belangrijke pijlers onder het convenant. Er zijn onder meer concrete afspraken gemaakt over het gezamenlijk optrekken op het terrein van certificering. Zogenaamde kopgroepen zullen certificeringstrajecten gaan volgen (MSC, *Marine Stewardship Council*, of gelijkwaardig). De kenniskringen bieden hierbij ondersteuning en ik zal mij inspannen middelen uit het EVF voor dit proces vrij te maken. Naar mijn mening sluiten de afspraken die zijn gemaakt in het kader van het maatschappelijke convenant goed aan op het onderdeel uit het PvdA puntenplan «duurzaam Noordzee Keurmerk». Voor de vermarkting van minder bekende vissoorten geldt, dat ik initiatieven van de sector afwacht. Ik ben ervan overtuigd dat de sector ervan doordrongen is dat haast geboden is. Ik ben bereid promotiecampagnes te ondersteunen, mits die betrekking hebben op kwaliteitscertificering, met inbegrip van het creëren van etiketten en de certificering van producten die zijn gevangen of gekweekt met milieuvriendelijke productiemethoden.

U kunt ervan verzekerd zijn dat ik al het mogelijke zal doen wat in mijn vermogen ligt om de visserijsector door deze crisis heen te helpen. Ik blijf de ontwikkelingen op Europees en nationaal vlak nauwlettend volgen om te bezien of de gekozen aanpak de noodzakelijke en gewenste resultaten oplevert. Ik blijf steeds bereid om nationaal en in Brussel te kijken of zaken

beter en/of sneller kunnen. Maar dan wel zonder de langetermijndoelstelling uit het oog te verliezen.

Overige punten

De CDA-fractie vraagt mij aan te geven welke ervaringen ik tot dusverre heb opgedaan met het Franse EU-voorzitterschap. Aangezien het Franse voorzitterschap nog geen twee weken geleden is begonnen en de eerste Landbouwraad onder Frans Voorzitterschap nog moet plaatsvinden, is het niet opportuun om daarover nu reeds uitspraken te doen.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
G. Verburg